

EESTI KLAVERIÕPETAJATE ÜHING

2010 nr 14

toimetajad **Ia Rimmel**
iaremme1@yahoo.com
Nele-Eva Steinfeld

kujundus **Marju Luide**

SISUKORD

Ia Rimmel			
Muusika vajab aega järelmõtlemiseks <i>Intervjuu Ameerika klaveriprofessori Tamás Ungáriga</i>	3	KONKURSIKROONIKA Chopini konkurss Narvas Muusikakeskkooli pianistid olid Jurmala edukad Kolme kooli konkurss	30
Nele-Eva Steinfeld			
Fryderyk Chopin ja klaveriõpetus	7	UUSI RAAMATUID	33
		UUSI HELIPLAATE	34
Meenutades armastatud õpetajat Nathalie Maasinit	14		
Kuidas hoida õpilase huvi klaveriõpingute vastu pärast IV klassi?	21		
Inga Arro Lembi Paldre Reet Schumann Vaike Väljamäe			

MUUSIKA VAJAB AEGA JÄRELEMÕTLEMISEKS

Intervjuu Ameerika klaveriprofessori Tamás Ungáriga

IA REMMEL

Tamás Ungári õpetusviis on loomulik ja kaasahaarav.

Selle aasta veebruarikuus andis Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias väga huvitava ja põhjaliku meistrkursuse Texase ülikooli klaveriprofessor Tamás Ungár.

1956. aastal Ungarist Austraaliasse emigreerunud Ungár on õppinud Sydney konservatooriumis Aleksander Sverjenski juures, Lajos Hernády juures Budapesti Muusikaakadeemias ning Indiana ülikoolis György Seböki juures, kus ta omandas ka doktorikraadi.

Lisaks õppetööle Texase Ülikoolis annab Tamás Ungár meistrkursusi terves maailmas. Ta on ka festivali Piano Texas kunstiline juht ja TCU Van Cliburn Piano Institute rajaja ja juht. Tamás Ungári õpilaseks on ka eesti pianist Hando Nahkur, kes juba mõnda aega õpib ja elab Ameerikas.

Olete nüüd mõned päevad töötanud eesti tudengitega. Millised muljed on teil eesti õpilaste klaverimängust?

Erinevate maade õpilased tegelikult ei erine üksteisest nii väga. Meistrkursuste häda on aga selles, et lühikese ajaga peab palju ära tegema ja ei jää piisavalt aega järele mõelda. Minu arvamus on, et pianist peab oma töös sagedasti peatuma ja järele mõtlema. Kui oled mitu päeva harjutanud, tuleb võtta vähemalt üks päev, kus sa ei harjuta, teed midagi muud: jalutad, laulad muusikat mõttes läbi ja jõuad veendumusele, et see, mida sa teed, on õige. Räägitakse, et head pianistid ei

harjuta rohkem kui viis tundi ja öeldakse veel - üks tund harjutamiseks ja poolteist tundi järelemõtlemiseks.

Muidu võib juhtuda nii, et muudkui harjutad ilma õige "kaardita", kuhu tee peab lõpuks välja jõudma. Igal maal, kus on enamasti koos väga andekad õpilased, on üks mu kohustusi õpilasi sellisest ummikust välja tuua.

Eesti õpilased on väga hästi õpetatud, neil on hea tehnika, nad on väga võimekad, kuid ka siin võib juhtuda - nagu ka õpilastega teistes maades, et nad ei näe puude vahelt enam metsa.

See tunne on ka mulle tuttav. Kui

mängimise kõrval tegelda ka muuga, siis kogeb rohkem vabadust ja maailma avardumist.

Väga tähtis on tegelda asjadega ka väljaspool klaverimängu: jalutada, lugeda, käia kontsertidel. Mind huvitavad kontserdid ja ma tahan, et ka mu õpilased neid külastaksid. Minu arvates kuulavad õpilased teisi liiga vähe. Kui tuleb mõni suur nimi, nagu näiteks Lang Lang, siis nad lähevad, sest tahavad kuulsust näha. Aga minna lihtsalt mõnele huvitavale kontserdile või meistriklassi - oh ei, nad parem harjutavad. Mul on alati uudishimu kuulda erinevaid kontserte või meistriklasse. Ma tahan näha, mida üks või teine muusik teeb, kuidas tema mõtleb.

Kõik see annab inspiratsiooni, vahel isegi halb kontsert. Keda pianistidest teile meeldib kuulata?

Bachi-mängijana pakub mulle huvi Angela Hewitt. Ta näeb asju teistmoodi ja Bach muutub elavaks. Mulle on alati meeldinud Murray Perahia. Ta on sügav pianist, mõtleja. Mulle üldse meeldivad mõtlejad, intellektuaalsed pianistid. Ma ei ole väga suures vaimustuses kiirest mängust. Kui ma ei kuule selles kiiruses individuaalseid noote, ma ärritun. Mulle meeldib väga Zimerman. Ta on usku-matult hea, lausa täiuslik. Kõik, mida ta teeb, on läbi mõeldud ja viimistletud. Ja tema elavad kontserdid on isegi täiuslikumad kui CDd, kõik mida ta puudutab, muutub väärtuseks. Muidugi meeldib mulle väga Schiff. Tema on avastaja. Mul on au olla tema sõber.

Sokolov on lihtsalt vapustav! Ta paneb oma isiksuse pitseri kõigele, mida ta

teeb. Vanemast põlvkonnast imetlen muidugi Richterit ja Gilelsit ja meie oma suurt pianisti Annie Fischerit.

Eesti muusikutest kõneldes on teil ju ka pikaajalisem kokkupuude ühe noore eesti muusikuga.

Oo jaa, suurepärase Hando Nahkur. Hando on väga huvitav inimene, sügav ja intelligentne. Ta on ka väga meeldiv ja positiivne inimene, ei näe midagi negatiivses valguses. Muidugi on ta väga andekas, õpib kiiresti, on kindel ja usaldusväärne. Ta on kõigist mu õpilastest kõige iseseisvam. Kui ta tundi tuleb, on tal juba olemas selge kontseptsioon teostest, millega ta parasjagu tegeleb. Näiteks oli meil kavas Liszti Mefisto valss ja ta tuli kohe välja värskelt ja uudse lähenemisega. Hando on huvitatud ka salvestamisest ja ta töötab selles suunas ühe firmaga.

Tänapäeva pianiste vaevab pidev perfektsuse vajadus, mis on arvatavasti tekkinud CDde ajastul. Aga vahel võib vähemperfektne esitus olla isegi kõnekam.

Salvestus pannakse tükkidest kokku ja lõpuks on kõik suurepärase. Aga elavas esituses tuleb teha lühikese aja jooksul paljusid erinevaid asju. Minu jaoks on elav esitus palju huvitavam CDst või DVDst. Esituskunst ei ole teatmeteos. Vahel juhtub nii, et kuulun üliõpilaste kontserti ja tunnetan inspiratsiooni. Tulen sellelt kontserdilt välja inspireeritult. Aga kuulsuste kontserdil on teinekord kõik viimistletud ja kultuurne, aga see ei innusta.

Kuulsustel on nii palju kontserte, nad ei suuda alati maksimumi anda.

Kahtlemata võib see nii olla, aga see ei õigusta sellise olukorra tekkimist. Kui see süveneb, siis peab pianist arvata-vasti kontsertide hulka vähendama. Aga see ei sõltu ka alati pianistist, vaid mäenedžerist kes sunnib muusikut takka, et kasum oleks suurem.

Te olete rahvuselt ungarlane. Kuidas te sattusite Ameerikasse?

Meie pere põgenes 1956. aastal revolutsiooni eest. Algul siirdusime Austraaliasse. Olin õnnelik, et seal sai mu õpetajaks vene pianist Aleksander Sverjenski. Õppimise ajal ei teadnud ma temast palju ja alles kolmkümmend aastat hiljem sain teada et ta oli Rahmaninovi isiklik sõber. Sõrmestused, mis ta mulle Rahmaninovi teostes andis, pärinesid Rahmaninovilt. Hiljem läksin Ameerikasse ja õppisin seal teise tähelepanuväärse isiksuse - György Seböki juures. Sebök on erakordselt põnev ja inspireeritud muusik. Vahepeal töötasin ma mõnda aega Euroopas, aga siis naasin Ameerikasse, et lõpetada doktoriõpingud. Ameerikas on väga oluline omada doktorikraadi. Pärast seda sain tööd Ameerikas ja nüüd olen siin juba pikka aega õpetanud. Olen aga oma põhitöökohast tihti mitmeid nädalaid ära, teen meistrikursusi kas Euroopas või siis Aasias.

Aasias on nüüdseks tekkinud tõeline lääne klassikalise muusika buum. Miks lääne klassikaline kultuur Aasias nii populaarne on?

Võiksin vastata hiina laste isade sõnadega: lääne klassikalise muusika

traditsioon on väga lähedane konfutsianismile. Mõlema olemuseks on teha asju korrastatud viisil. Hiinlased mõistavad korda ja alluvad sellele. Kui öelda, et tuleb teha seda ja seda, siis nad teevad ja ei esita küsimusi. Nad töötavad väga hästi, neil on hiilgav mälu, nad harjutavad 8-9 tundi päevas, aga see, mida nad vajavad, on muusika sisuline mõistmine.

Lääne muusikutele tahaksin ma aga südamele panna, et töötegemisele siiski asendajat ei ole. Ameerikas näiteks ei taheta mõista, et muusika on väga sarnane spordiga. Sporti harrastavad õpilased tulevad hommikul vara trenni, treenivad kolm tundi ja lähevad siis kooli. Muusikaõpilastega on samamoodi. Sa pead pühendama oma harrastusele väga palju aega. Muusikaga mitte tegelevad inimesed ei saa aru, et see ei ole lihtsalt hobi. Kui tahad muusikas midagi saavutada, võtab see väga palju aega ja tee sinna on väga pikk.

Tõepoolest soovitakse üha vähem süveneda ja aega võtta. Ka tavapärase kontserdiformaat tundub ennast ammendavat.

Olen juba pikka aega mõelnud, et kontsertidele peaks leidma uue formaadi. Inimesi käib kontsertidel järjest vähem ja peame leidma midagi, mis neid kaasa haaraks. Eeskujuks võiks võtta kujutava kunsti. Kunstimuseu-mides tehakse giidiga ringkäike, giid seletab ja näitab pilte. Nii mõistavad inimesed kunsti paremini ja neil on huvitavam pilte vaadata. Nii peaks tegema ka muusikaga. Tuleks muusikat kuulajatele lahti seletada, et nad seda

paremini mõistaksid. Üldse on tekkinud huvitavad fenomenid. Näiteks seoses tehnoloogia arenguga on inimestel üha rohkem vaba aega. See on viinud ka selleni, et inimesed hakkavad keskeas uuesti klaverit õppima. Ja mitte lihtsalt natuke

oma lõbuks, vaid nad mängivad raskeid lugusid, pühendavad harjutamisele tunde. On tekkinud ka selliste pianistide konkursid - neid on juba 52. Nende entusiasm ja vaimustus on hämmastav. Nad on tõelised fanaatikud, kes armastavad muusikat.

*Professor Tamás Ungár viib läbi meistrkursust Poolas Chopini festivalil.
FOTOD INTERNETIST*

FRYDERYK CHOPIN JA KLAVERIÕPETUS

NELE-EVA STEINFELD

Geniaalne Chopin oli ka suurepärane õpetaja.

Paljud kunstnikud, filosoofid, muusikud, heliloojad ja teistegi alade suurmeistrid on pühendanud suurema või väiksema osa elust järeltuleva põlvkonna õpetamisele. Paljudele on õpetamisest saanud elutöö ja nende meistrite nimed on kultuuriloos kõigile hästi teada. Ent palju on selliseid õpetajaid, keda tuntakse tänapäeval peamiselt nende loomingu, mitte pedagoogilise tegevuse kaudu? Nende hulka näib kuuluvat ka Fryderyk Chopin, kes loometegevuse kõrval pühendas siiski oma elust õpetamisele seitsmeteist aastat, tegeledes suveperi-

oodil enamasti komponeerimisega ning talvel õpilastega. Õpetamisega tegi ta Pariisis algust 1832. aastal ning vaatamata sellele, et ta ei rajanud otseselt oma koolkonda nagu Ferenc Liszt, nautis ta õpetamist väga. Erinevalt Lisztist ei armastanud Chopin avalikke esinemisi ja seetõttu erinesid ka kahe pianisti õpetusmeetodid. "Chopini õpetus ei olnud kontserdilavale pääsemisele orienteeritud."ⁱ Ühele oma õpilastest olevat Chopin öelnud, et "kontserdid pole kunagi tõeline muusika; tuleb loobuda mõttest, et kontserdil võiks kuulda kunsti kaunemaid saavutusi."ⁱⁱ Chopini kaasaegsed pidasid aga tema metoodikat üsnagi uuenduslikuks ning selles ilmnisid mitmed ideed ja momendid, millel põhineb tänapäevane klaverimängukool.

Chopin oli õpetajana väga populaarne ja tema õpilased ja sõbrad pidasid teda fantastiliseks pedagoogiks. Igaüks tema juurde õppima ei pääsenud, lapsi ta üldjuhul ei õpetanud ning huvi tundis vaid andekate vastu. Niisama imetlejaid ja soovimatuid inimesi aitas eemale hoida toetav sõpradering. Tema õpilaste täpse hulga üle on arvet pidada üsna raske, sest leidis pianiste, kes soovisid isegi tunnis käimata Chopini nime kaudu oma mainet tõsta. Erinevatel andmetel oli õpilasi 150 ringis ning Chopini "pedagoogiline kuulsus levis

kaugele: tema juurde ei tulnud ainult Prantsusmaalt ja Poolast, vaid ka Leedust, Venemaalt, Austriast, Saksa- maalt, Šveitsist, Inglismaalt, Rootsist ja Norrast." ⁱⁱⁱ Chopini õpilaste seas ei olnud nii palju säravaid andeid ja tulevikukuulsusi nagu Ferenc Liszt. Viimase sõnul "ei vedanud Chopinil õpilastega." ^{iv} Paljud Chopini õpilased olid nn aadlipreilidest amatöörid, kes õppisid pillimängu vaid eneseharimise eesmärgil. Mitu andekat õpilast suri ootamatult väga noores vanuses (Carl Filtsch, Caroline Hartmann, Paul Gunsburg). Neist väljapaistvaim oli Carl Filtsch (1830-1845), kes lahkus vaid 15-aastaselt tuberkuloosi tagajär- jel. Jäänuks aga austria imelapse noor elu haigusest puutmata, seostaks me ehk tänapäevalgi Carl Filtschi nime Chopi- niga nii, nagu Carl Czerny Beethove- niga või Ferenc Liszti Czernyga. Ent Chopini õpilased said väga hea muusi- kalise hariduse ning paljudest kujunesid väljapaistvad õpetajad. Tänapäeval võib nimetada Chopini tuntumateks õpilas- teks selliseid pianiste nagu Carl Mikuli (1821-1897), kes on tegelenud põhjali- kult Chopini teoste redigeerimisega ning Georges Mathias (1826-1910), kes oli tunnustatud pianist ja pedagoog Pariisis. Chopin andis päevas keskmiselt neli kuni viis klaveritundi ja enamasti käisid õpilased tunnis kaks korda nädalas. Tunnid kestsid 45-60 minutit, aga andekamatega töötas meister teinekord kella vaatamata, sageli ka pühapäeviti. Tunnitasu oli Chopinil 20 franki, mis oli tolle aja kohta üks kõrgemaid. Võrdlu- seks võiks siinkohal tuua tolleaegse tavalise tööliste palga, mis oli kõigest 4

franki päevas. Tasule lisandus omakor- da 10 franki, kui tund toimus õpilase kodus ja lisaks soovis Chopin, et õpilane organiseeriks talle tundi minekuks transpordi. Tunnid toimusid enamasti siiski Chopini kodus, elegant- ses ja luksuslikus Pariisi korteris, kus oli kaks Pleyeli firma instrumenti: kontsertklaver, millel mängisid õpilased ja pianiino, mida Chopin kasutas tunnis ette mängimiseks. Erinevalt Lisztist ja Thalbergist, kes armastasid Erard'i firma klavereid, eelistas Chopin Pleyeli. Tema pillid olid väga heas korras ja õpilastele soovitas ta alati harjutamiseks kasutada võimalikult head instrumenti. Sageli said õpilased rohkem tunde, see sõltus "õpilaste individuaalsetest vajadustest ja nende andekusest ja samuti õpilaste rahalisest olukorrast". Mõnede õpilaste väitel õpetas Chopin neid peaaegu tasuta, tehes sageli lisatunde.^v Chopin oli tundides väga loominguline ja temperamentne, sageli kutsusid õpilased isekeskis tema tunde "*des leçons oraguses*" (tormilised tunnid). Ta oli väga punktuaalne ning tunnid ei jäänud peaaegu kunagi põhjuseta ära. Ta näitas üles nõudlikkust pisimategi detailide osas, ilmutades harva rahulolu, kuid iga tema öeldud sõna või kommentaar oli suure mõjuga ja äärmiselt inspireeriv. 8. juunil 1847 kirjutas Chopin oma Varssavis elavatele vanematele: "Te ei kujuta ette, kui võluvad mu õpilased on..." ^{vi} Sellest lausest võib järeldada, et õpetamine polnud talle pelgalt rahateenimise võimalus, vaid kirg ja õpilaste edusam- mud olid talle südameasjaks. 1849. aastal proovis Chopin alustada metoo-

dilise raamatu kirjutamist, mis kandis nime "*Projet de Méthode*", ent see ettevõtmine jäi kahjuks pooleli. Seetõttu pärineb suurem osa tema õpetamist puudutavast infost tema õpilastelt. Paljud õpilaste mõtted on raamatuks koondanud Jean-Jacques Eigeldinger oma raamatus "Chopin: Pianist and Teacher as Seen by his Pupils", mis annab selle teema huvilistele väärtus- likku informatsiooni. Chopini tunnid olid kindla ülesehitusega ja ta kasutas väljakujunenud repertuaari. Tunnid algasid tehniliste harjutustega, seejärel mängiti Crameri ja Clementi etüüde ("Gradus ad Parnassum"), Hummeli loomingut ning prelüüde ja fuugasid Bachi HTKst. Johann Sebas- tian Bachi loomingut soovitas ta oma õpilastele iseäranis innukalt, väites, et see on parim vahend arenemiseks. Samuti kasutas Chopin teoseid sellistelt heliloojatelt nagu Mozart (seda mainis oma kogemusest ainult õpilane Carl Mikuli), Händel, Beethoven (enamasti vaid kolme klaverisonaati, milleks olid op 26, op 27 nr 2 ja op 57), Scarlatti, Weber, Mendelssohn ja Moscheles. Esineb väiteid, et Chopin ei õpetanud iialgi Liszti ja Schumanni muusikat, ent samas leidub õpilasi, kes mainivad nende kahe autori teoste mängimist. Laulva tooni saavutamiseks andis Chopin õpilastele mängida John Fieldi ja enda kirjutatud nokturne. Armastades väga Johann Nepomuk Hummeli (1778-1837) teoseid, näis ta nõustuvat ka tema pedagoogiliste vaadetega. Nii Hummel kui Chopin soovitasid harjutada maksimaalselt kolm tundi päevas, ent see-eest väga teadlikult ja mõtestatult. Mehaanilisest

harjutamisest käskis Chopin hoiduda, soovitades selle asemel lugemist, maalikunstiga tutvumist ning jalutamist. Chopini õpetuse üks peamisi eesmäärke oli laulva kõla ja kauni klahvipuudutuse saavutamine ning tehnika ja interpretat- sioon olid tema õpetuses alati lahutama- tud. Chopini arvates polnud tehniline osavus eesmärk iseeneses, vaid pigem vahend olemaks vaba ja vabastamaks käsi, et saavutada muusikalist väljen- dusrikkust. Ta ei soovitanud järgida keerukaid klaverimängu õpetuse traktaate, põhjendades seda sellega, et neis püstitatud probleemid on liiga teoreetilised, mis omakorda juhivad mängija tegelikust teosest ja selle probleemidest hoopis eemale. Klaveritunde alustas Chopin harjutus- tega, et saavutada käte elastsust. Carl Mikuli kirjutab järgmist: "Esialgu püüdis Chopin kõrvaldada õpilasel- t jääkuse ja kramplikud liigutused, saavutades seeläbi vajaliku paindlikkuse ja nõtkuse ning samas sõrmede iseseis- va liikumise. Ta ei väsinud kordamast, et harjutused pole pelgalt mehaanilised, vaid nõuavad sooritamisel õpilase täit tähelepanu ja tahtejõudu. Teatud kordamiste arv ühe harjutuse puhul (20 või 40 korda) ei toovad mingisugust kasu, sarnaselt Kalkbrenneri soovitu- sega lugeda harjutuste mängimise ajal juturaamatut." ^{vii} Erinevalt paljudest tolleaegsetest õpetajatest, ei soovitanud Chopin oma õpilastele sõrmede tugevdamiseks ja ühtlustamiseks vaevalisi ja krampe tekitavaid mehaanilisi harjutusi. Ta pani rõhku hoopis sõrmede individuaalse karakteri kujundamisele, tuues põhjen- duseks sõrmede loomupärase ebavõrd-

Chopin kunstnik Delacroix' kujutuses.
FOTOD INTERNETIST

suse, mis võimaldabki tekitada iga sõrmega isemoodi kõla. Ta väitis sõrmede kohta järgmist: "Pikka aega on püütud hakata loodusele vastu, püüdes muuta kõiki sõrmi võrdselt tugevaks. Kuna iga sõrm on erinevaks loodud, on parem, kui ei lõhutaks iga sõrme erilist klaviatuuripuudutust, vaid pigem arendataks seda. Iga sõrme tugevuse määrab sõrme kuju: lühikesel ja laial pöidlal on jõudu kõige rohkem ning pöidlale vastandub viies sõrm; kolmas sõrm on käe telg ja keskpunkt. Neljas sõrm on aga nõrgim, otsekui kolmanda siiani kaksikust vend, mis on seotud sama kõõlusega ja mida pianistid püüavad meeleheitlikult kolmandast sõrmest eraldada, mis on aga võimatu ja õnneks ka üsna ebavajalik ülesanne. On sama palju erinevaid helisid kui on erinevaid sõrmi".^{viii}

Chopin alustas õpetamist H-duuri heliredeli positsioonist (paremas käes noodid e, fis, gis, ais, h), mis aitas kaasa sellele, et käe füsioloogia ja klahvide asetus klaveril oleksid omavahel

parimas kooskõlas. H-duuri kõrval andis ta õpilastele esialgu mängimiseks veel Fis-duuri ja Des-duuri, kasutades sõrmestust, mis on tuntud ka tänapäeva meetodikas. Selline asend, kus pikad sõrmed asetsevad kolmel mustal klahvil, oli Chopini arvates loomuliku käehoiu saavutamiseks parim. Heliredeleid palus ta õpilastel mängida väga heas *legato's* ning kõlalise ühtluse saavutamiseks esialgu väga aeglases tempos, hiljem tasapisi kiirust kasvatades. Ta soovitas heliredeleid mängida erinevates dünaamilistes gradatsioonides, nii *staccato's* kui *legato's*, samuti kahe, kolme ja neljanoodiliste rütmiliste gruppidega. Lisaks õigele käehoiule oli Chopini jaoks väga oluline ka korralik istumisasend pilli taga, kus käed pidid ulatuma klaviatuuri äärtesse ilma keha kallutamata ning kehaasend pidi võimaldama kätele ja sõrmedele head tegutsemisvabadust. Käsi pidi olema klahvidega samas suunas, mitte pöörama liigselt paremale või vasakule. Korraliku ettekande aluseks pidas Chopin sobilikku sõrmestust. Ta soovitas otsida kõige sobivama ja lihtsama sõrmestuse ühe või teise passaaži mängimiseks, mis võis sageli minna vastuollu nn levinud sõrmestuse reeglitega. Chopin ei olnud traditsioonilise sõrmestuse ohver, mille olid nooti märkinud kirjastajad või mida võis uurida teoreetikute koostatud raamatutest. Hea sõrmestus tähendas tema jaoks sobivaima sõrmede järjekorra leidmist, mis sobiks kõige paremini mängija käekuju ja teose karakteriga. Seega purustas Chopin klassikalisi reegleid ning avas oma revolutsioonilise aplikaatuuri uued horisondid. Mõned

näited Chopini sõrmestusest Eigeldingeri kohaselt:

1. Pöidla kasutamine mustadel klahvidel (Etüüd op 10 nr 5)
2. Parema käe kolmanda, neljanda ja viienda sõrme üle- ja allapanekud kromaatilistes passaažides (Etüüd op 10 nr 2)
3. Viienda sõrme ülepanek pöidlalt (Etüüd op 25 nr 11)
4. Sama sõrme kasutamine järjestikuste nootidega meloodialiinis
5. Nootide repetitsioon ühe ja sama sõrmega, kui tempo seda võimaldab^{ix}

Chopini õpetuses oli väga olulisel kohal meisterlik pedaalkasutus. Ka tema loomingus omab pedaal väga olulist kohta ja võib öelda, et tema muusikaline käekiri oli pedaalist sageli väga tugevalt mõjutatud. Chopini sõnul oli korralik pedaaliga ümberkäimine õppetund kogu eluks. Ühele oma õpilasele kirjutas Chopin järgmist: "Ole pedaaliga ettevaatlik, sest tegemist on tundliku ja lärmaka võrukaelaga. Pedaaliga tuleb käituda väga delikaatselt ja viisakalt - sõbrana on ta väga abivalmis, kuid temaga pole sugugi kerge saavutada lähedast sõprust ja armastust."^x *Diminuendo* sooritamiseks soovitas Chopin õpilastel vasakut pedaali mitte kasutada ning lisaks sellele soovitas ta kõikvõimalikke dünaamilisi nüansse harjutada esialgu üldse ilma pedaalita. Interpretatsioon on teema, millest Chopini õpetuse puhul vast kõige vähem teatakse. Teatud asju ta oma õpilastele siiski soovitas. Kui mängiti kangelt ja mehaaniliselt, palus ta mängijal panna teosesse kogu oma hinge. Chopini meelest oli õige tunnetus

kogu interpretatsiooni aluseks. Kuigi Chopin mängis tundides oma õpilastele palju ette, ei soovinud ta, et viimased hakkaksid tema mängustiili jäljendama. Interpretatsioonis armastas ta lihtsust ja oma andekaimat õpilast Carl Filtschi imetles ta just seetõttu, et viimane suutis mängida äärmise lihtsuse ja vabadusega, nagu oleks see ainuvõimalik mänguviis. Fraseerimise puhul oli Chopinile väga oluline, et õpilased õpiksid kuulama häid lauljaid ja tutvuskid itaalia ooperi ning *bel canto* stiiliga. Ta soovitas meloodiat mängides kasutada rannet nagu laulja kasutab hingamist. Loomulik fraseerimine oli Chopini jaoks väga oluline ja kui pianisti fraasid olid ebaloomulikud, nimetas ta sellist interpreeti pseudo-muusikuks, kelle jaoks muusika pole emakeel, vaid arusaamatu võõrkeel. Ta pooldas mängimist pikkades fraasides. Samas soovitas Chopin hoiduda liigsetest *ritenuto*'dest, mis üleaurusel kasutamisel lõhuvad muusikalise terviku. Kui aga õpilane ei olnud suuteline mängima tugevat *forte*'t, soovitas ta õppida kasutama paljusid erinevaid piano nüansse, sest sel juhul publik andestaks *forte* puudumise. *Rubato* küsimus on Chopini enda teoste interpreteerimisel tänapäeval üks kõvemaid pähkleid, mille kallal pianistid vaeva näevad. Sageli *rubato*'t kuritarvitatakse ning hingestatud ja mõjuva mängu asemel on tulemuseks moonutatud struktuuriga teos ja maitsetu esitus. Oma õpilastelt nõudis Chopin väga ühtlases tempos rütmilist mängimist, vihates venimist ja lohise-mist ning sobimatuid aeglustusi. Tempode kontrollimiseks ja neist kinni

pidamiseks kasutas ta õpilaste puhul sageli metronoomi. Samas ei pooldanud ta pedantset mängu ning sobivas kohas maitsekalt kasutatud vabadused leidsid tema heakskiidu. Tema soovitusel pidi vasak käsi olema nagu dirigent, kes annab teosele õige liikumise ja tempo. Väga oluline teema oli Chopini jaoks õige klahvipuudutus. Carl Mikuli kirjutab: "Ta käsitles erinevaid klahvipuudutuse stiile väga põhjalikult, eriti täiskõlalist *legato*'t. John Fieldi ja tema enda nokturnid olid õppematerjaliks, mille kõlalist olemust püüdis ta nii seletada kui klaveril ette näidata. Ta õpetas laulvat *legato*'t märkama ja armastama ning seda klaveril tekitama."^{xi} Tähtsaks pidas ta samuti erinevaid kaunistusi ja nende mõtestamise oskust. Pianistid peavad mõistma, et Chopini ornamendid olid väga erinevad ja igauks neist kandis pisut erinevat eesmärki. Ta ei soovinud, et kaunistus mängitakse kiirustades ning jällegi soovitas ta itaalia lauljatelt õppust võtta. Akorde mängis Chopin murdmata, soovitades arpedžeerimist ainult juhul, kui see oli nooti märgitud. Trillerid pidid algama ülemisest abinoodist ja olema väga ühtlased, laulvad ja kiirustamata ning trilleri järellöök pidi olema mängitud pehmelt ja kergelt. Kokkuvõttes võib öelda, et oma meetoditelt meenutab Chopin väga paljus tänapäevaseid väljapaistvaid õpetajaid, kes on Chopinilt kui suurepäraselt pianistilt need võtted läbi erinevate põlvkondade pärinud. Chopinil oli tunni ülesehitus läbi mõeldud ning vajadusel pühendas ta õpilastele rohkem aega, kui määratud

tunniaeg ette nägi. Ta mängis palju teisel klaveril ette ja toetas oma õpilasi südamlikult personaalsete, muusikaliste ja tehniliste probleemide lahendamisel. Ta vältis mehhaanilisi ja mõttetult sooritatud harjutusi ning soovitas harjutada produktiivselt ja mõõdukas koguses. Samuti oli tal kindel süsteem, kuidas arendada õpilastes tehnilist vabadust, püüdes muuta neid muusikaliselt iseseisvaks ja õpetajast sõltumatuks.

Chopini tuntumad õpilased:

Kornél d'Abbrányi (1822-1903)
Printsess Marcelina Czartoryska (1817-1894)
Emile Décombes (1829-1912)
Carl Filtsch (1830-1845)
Adolf Gutmann (1819-1882)
Caroline Hartmann (1808-1834)
Vera de Kologrivoff (Madame Rubio) (1816-1880)
Ignacy Krzyżanowski (1826-1905)
Wilhelm von Lenz (1809-1883)
Ignace X. J. Leyback (1817-1891)
Georges Mathias (1826-1910)
Madame Antoinette Mauté de Fleurville
Carl Mikuli (1821-1897)
Friedericke Muller (Madame Streicher) (1816-1895)
Camilla O'Meara (Madame Dubois) (1830-1907)
Napoléon Orda (1807-1883)
Henri Péru (1829-1922)
Krahvinna Delfina Potocka (1805-1877)
Anton Réé (1820-1886)
Brinley Richards (1817-1885)

Madame Marie Roubaud de Courmand (1822-1916)
Zofia Rosengardt (Madame Zaleska) (1814-1868)
Marie de Rozières (1805-1865)
Lindsay Sloper (1826-1887)
Printsess Catherine de Souza
Jane Stirling (1804-1859)
Thomas Tellefsen (1823-1874)
Pauline Viardot-Gracia (1821-1910)
Emilie von Timm (Madame von Bulow, hiljem Madame von Gretschi) (1821-1877)

Kasutatud kirjandus:

Cortot, Alfred. In Search of Chopin. New York: Abelard Press, 1952.
Eigeldinger, Jean-Jacques. Chopin: Pianist and Teacher as Seen by his Pupils. Cambridge: Cambridge University Press, 1986.

Hedley, Arthur, ed. Selected Correspondences of Fryderyk Chopin. London: Heinemann, 1962.

Liszt, Franz. Life of Chopin. London: W. Reeves, 1913.

Mikuli, Carl. "Fryderyk François Chopin," Chopini kogutud teoste väljaanne. New York: Schirmer, 1943.

-
- i Eigeldinger, lk 5
 - ii Eigeldinger, lk 5
 - iii Eigeldinger, lk 9
 - iv Eigeldinger, lk 5
 - v Eigeldinger, lk 6
 - vi Hedley, Selected Correspondences, lk 299
 - vii Mikuli, iii
 - viii Cortot, In Search of Chopin, lk 44
 - ix Eigeldinger, lk 20
 - x Eigeldinger, lk 25
 - xi Mikuli, lk iii-iv

MEENUTADES ARMASTATUD ÕPETAJAT NATHALIE MAASINIT

Väljapaistev klaveriõpetaja Nathalie Maasin on sündinud 18. mail 1951. aastal Kalinini oblastis. 1967. aastal lõpetas ta Tartu lastemuusikakooli ja 1971. aastal kiitusega Tartu Elleri nimelise Muusikakooli, kus tema õpetajaks oli Galina Kalpina. Tallinna Konservatooriumis (praegune EMTA) õppis Nathalie Maasin Ada Kuuseoksa klaveriklassis. Alates 1976. aastast oli Nathalie Maasin Nõmme Muusikakooli klaveriõpetaja ning kasvas üles mitu põlvkonda noori pianiste. Raske haigus viis Nathalie Maasini meie hulgast käesoleval aastal.

Õpetajat meenutavad tema õpilased.

Vadim Šer, helilooja

Nathalie Maasini õpilane
aastatel 1981-1989

Ma ei tahaks siin pikalt rääkida õpilase tänutundest täiesti ainulaadse andeka õpetaja suhtes - õpilasena on mul väga raske anda väärilist hinnangut tema unikaalsusele. Kuid mulle tundub, et Nathalie Maasin kunagi ei kahelnud selles, milline on tema kutsumus. Temast just kui hõõgus veendumust oma missiooni, mis oli talle usaldatud kõrgemate jõudude poolt. See aga ei välistanud sugugi raskeid õpilasele lähenemise otsinguid või siis igale inimesele omaseid vigu, kuid nõustugem, et optimistlikult meelestatud ja endas kindlat isiksust on võrratult meeldivam järgida kui lonkida järele liikumise suunas kahtlevale inimesele.

Õpetaja Nathalie Maasin oli eeskuju nii oma õpetuse kui ka isiksusega.

Seetõttu suutiski Nathalie Maasin nende liigagi lühikeste aastate jooksul tuua muusikasse pika rea õpilasi. Polegi tähtis, et mõnele sai muusika elukutseks, teisele aga ustavaks kaaslasel kogu eluks. Kindlasti kõik tema klassist läbi käinud õpilased ja nende vanemad - sest ka vanemad olid seotud õppetundidega ja see oli üks Nathalie Maasini pedagoogilise eripära komponent - mäletavad tema klassikontserte, nende kordumatut atmosfääri. Ta pani meid klaveri taha istuma nii ettevaatlikult, nagu oleks me kristallist, ning samal ajal tegi seda nagu

tõeline peokuninganna. Ta elas kaasa igale meie vastutusest värisevate sõrmede alt tulevale klaverihelile. Kuid vaatamata sellele erutusele, aga võib-olla, et just tänu sellele, sai igast kontserdist pidupäev, mida me ootasime ja mille poole püüdsime, sest tunnetasime sellel momendil eriti selgelt, kuidas meie armastatud ja austatud õpetaja armastab ja austab meid. Selles peitus üks tema pedagoogilise ande saladusi.

Ma ei tahaks tekitada muljet, et Nathalie Maasinil tuli kõik kergelt välja või et tema käe all õppimine oli kerge. Ta töötas erakordselt andunult, lugemata õpilastega veedetud tunde, unustades väsimuse, isiklikud asjad ja hiljem ka haiguse. Enne konkursse või eksameid veetis ta sageli meiega koolis mitte ainult õhtud, vaid ka puhkepäevad. Kuid vastutasuks nõudis sama suhtumist ka õpilaselt. Tulla tundi ette valmistamata oli meie jaoks lihtsalt piinlik. Ega ta kunagi valjusti ei riieunud - hiljem nägin ma õppejõude, kes võisid ka noodiga vastu pead anda ning ei saavutanud sellega mitte midagi - meil oli piinlik, et me sellega halvustame tema tööd.

Geniaalse muusikaõpetaja isiksust ja tegevust on vaevalt võimalik punkt-punkti haaval kirjeldada, kuid meie, kelle eluteed ristusid meie õnneks Nathalie Maasini omaga, võime kindlalt väita, et me sellist õpetajat tundsim.

Naily Saripova, EMTA doktorant
Nathalie Maasini õpilane
aastatel 1987-1996

Tulin Nõmme lastemuusikakooli

õpetaja Nathalie Maasini klaveriklassi kuueaastaselt ja olen üliõnnelik, et sattusin just tema klassi. See, kui suure armastuse, helluse ja erilise vastutusega suhtus Õpetaja minusse ja igasse oma õpilasesse (see suhe jätkus ka peale kooli lõpetamist) oli talle ainuomane ja erakordne. Tema klassis mängiti alati väga hästi klaverit ja ta oli ka kõige ilusam õpetaja meie koolis! Erilistena jäid kindlasti meelde viimased aastad tema käe all, mis sisuliselt otsustasidki mu tuleviku.

Ma arvan et kõik, kes on tema juures õppinud, nõustuvad, et Nathalie Maasin oli kahtlemata palju rohkem kui õpetaja. Esiteks oli ta kõrgeim ja usaldusväärseim autoriteet ja teiseks erilisel lähedane inimene. Ta pidas ka väga tähtsaks lapsevanemate osalust meie õppimisprotsessis, meie vanemate jaoks oli ta samuti väga autoriteetne inimene. Konkursid, väljasõidud, klaveriõhtud - kõik oli läbi viidud maksimaalse pühendumisega. Õpetaja oli oma õpilaste vastu range, nõudis igahelalt maksimumi, kuid sealjuures ta kogu aeg innustas meid ja oli suureks toeks. Vaatamata sellele, et mõne lapsega oli lihtsam, teisega aga palju raskem, suutis ta leida igahelga hea kontakti, oli kannatlik ja heatahtlik. Eriti jäid meelde meie iga-aastased klassikontserdid, mis olid nii talle kui ka meile ja meie vanematele suureks rõõmuks. Ta tegi meile igast esinemisest piduliku sündmuse. Tema juures õppides tundsin alati, et olen õige tiiva all ja et minu eest hoolitsetakse. Ta ei jätnud meid, oma õpilasi kunagi ilma hooleta ja tema tohutu armastus oma töö, muusika ja laste vastu kestis elu

viimase hetkeni. Õpetaja erakordne vastupidavus ja tahtejõud jääb meile suureks eeskujuks!

Oleme kõik siiralt tänulikud meie Õpetajale, Nathalie Maasinile, kes kinkis ja jagas koos meiega esimesed rõõmud ja õnnelikud hetked muusikas.

Polina Miina

Kui mulle pakuti kirjutada kõige eredamatest mälestustest klaveriõpetajast Nathalie Maasinist (sellist nime kirjaviisi kasutas ta kõige tihedamini), siis "jah" või "ei" vastusevariante mul polnud: kindlasti kirjutan. Hiljem taipasin, et see ülesanne pole sugugi kerge, kuna mälestusi mul sõna otseses mõttes polegi: Nathalie klaveriklassis veedetud aastad on osa minu elust, mis otseselt mõjutab minu valikuid ja otsuseid siiani.

Millest see tuleb, et mõned õpetajad jäävadki mälestustes õpetajateks, teistest aga saavad mõttekaaslased ja suunajad ka pärast kooli lõpetamist? Püüan sellele küsimusele vastata. Nathalie Maasini klaveriklassi sain ma sisse viiendal õppeaastal (enne seda õppisin Tallinna Muusikakoolis Larissa Nizkeri klaveriklassis). Mäletan, kuidas ma pabistasin ja kartsin nii autoriteetse õpetaja juurde tundi minna. Kohusetundlike õpetajatest vanemate lapsena tundsin, et kergelt siin hakkama ei saa ja tuleb kõvasti tööd teha. Mingit pirtsutamist ja õpingute pooleli jätmise juttu ei tohtinud endale lubada: olen ju nüüd kuulsalt õpetaja klassis, mille on lõpetanud mitmed väga tugevad tulevased muusikud. Siin aga tahan lisada: vaatamata õpetaja autoriteedile ja

hiljem haigusega seotud välimusele, pole keegi lastest teda kartnud või peljanud, vastupidi - tundi tuldi rõõmu ja sooja tunde.

Õpetaja Maasin oskas korraldada tööd õpilasega sellisel viisil, et "rumalaid" mõtteid mõelda lihtsalt ei jätkunud aega. Tema käsutuses oli vähemalt kaks kõrvuti asetsevat klassi: ühes toimusid tunnid, teises harjutasid õpilased kas üksinda või ansambelis. Tihti viibisid õpilased muusikakoolis kuni selle sulgemiseni kell 21.30, ka laupäeval ja pühapäeval. Väga kasulikud ja arendavad olid proovid muusikakooli suures saalis. Erilist pidulikkust ja sümboolsust omasid klassikontserdid, kuhu kogunesid õpilaste pereliikmed ja sõbrad ja millele alati järgnes magus laud värskendavate jookide ja maitstvate kringlitega.

Arvan, et ma pole ainus, kelle jaoks õppimine Nathalie Maasini juures polnud seotud ainult klaveriharjutamisega. Mind, noort neitut, hämmastas õpetaja naiselikkus, alati väärkas hoiak ja kõnelemismaneer. Tema tunnetus riietuse, soengu ja meigi suhtes mõjutas ka õpilasi: mitte ainult mäng pidi olema esteetilisel tasemel, vaid ka välimus ja käitumine pidid vastama kõrgele õpetaja standardile. Mäletan, kuidas üks õpilane tuli esinemisele valges pluusis, mustas kleidis ja ererohelistes kingades.

Nathalie loomulikult tegi märkuse nii õpilasele kui ka emale, kes lõpuks pidi kiiruga minema poodi uusi jalanõusid hankima. Ka minu välimust korrigeeris õpetaja pidevalt: siamaani teen endale sama soengu, mille õpetaja kunagi valis kui kõige sobilikuma.

Kahjuks või õnneks lõppes minu

klaverimängija karjäär käevigastuse tõttu üsna varsti pärast muusikakooli lõpetamist. Kuid tänu Nathalie kutsu-musele õpetada ja suunata noorukeid ilusama ja teistmoodi maailma poole, polnud mul küsimustki, kelleks ma tahan tulevikus saada. Ise praegu õpetades püüan alati analüüsida oma õpetaja meetodeid, püüan luua klassis atmosfääri, kuhu lapsed tulevad hea meelega tagasi. Väga tihti küsin mõttes Nathalielt: "Kuidas teie oleksite käitunud selles situatsioonis? Kust on pärit teie elujõud ja soov pidevalt edasi liikuda?" Kõige tähtsamaks Nathalie saavutuseks pedagoogikas pean oskust laiendada õpilase silmaringi nii muusikaliselt kui ka kujunduslikult ja esteeti-

liselt. Tulemuseks on laiem teadmiste haare ja seoste nägemise oskus, täiuslikum isiksus ja lahkem meel. Kas see polegi vastus küsimusele, miks mõned jäävad õpetajateks mälestustes, mõned aga on õpetajad terve elu vältel?

Jevgenia Motšalova, EMTA üliõpilane
Nathalie Maasini õpilane
aastatel 1998-2003

Tulin õpetaja Maasini juurde teise õpetaja juurest kolmandasse klassi. Mäletan, et tema esimesed sõnad mulle olid: "Ära karda laps, ma ei hammusta." Tavaliselt hakkas tund juba ukse taga, sest seal võtsin ära mockalt suured kõrvarõngad, sõrmused, käevõrud jm,

Nathalie Maasin oma õpilastega. FOTOD ERAKOGUST

pühkisin maha lauvärvi ja kammisin juukseid. Õpetaja Maasin kasvas oma õpilastes maitset nii hea muusika kui ka hea stiili ja hoolitsetud välisilme vastu. Mina muidugi ei saanud aru, et minu eksperimendid aksessuaaridega ei sobinud kokku kujutlusega noorest tüdrukust, kes tegeleb nii tõsise asjaga nagu klaveriõpingud. Ma pidasin neid reegleid lihtsalt õpetaja imelikuks sooviks. Lakitud küüntega tundi tulemine oli tabu, selleks seisis klassis tavaliselt küünelaki eemaldaja. Samas kui mingi uus riideese talle meeldis, siis ta kindlasti kiitis seda.

Õpetaja Maasin ei armastanud pikkade varrukatega pluuse, kuna need varjasid rannet. Enne tundi oli alati vaja varrukad üles keerata ning noodid, pliiats, pastakas ja päevik ette valmistada. Üks akadeemiline tund möödus nii kiiresti, et ma kunagi ei tahtnud seda raisata kotis sorimise peale.

Kuna ma tihti ootasin klassis, kuni ta teise õpilasega tundi lõpetab, siis sain ma varakult praktiseerida pedagoogi tööd. Ta palus mul kuulata mingit lõiku või tervet teost ja siis kommenteerida konkreetset osa sellest.

Tema tunnis võis armuda isegi heliredelitesse, rääkimata paladest. Kui ta andis kätte uue teose, siis oli ta elevil ja täis armastust selle vastu ning see kandus mulle üle. Vaatamata sellele, kui raske ka noodipilt välja nägi, olin kindel, et saan hakkama ja et see teos on mõeldud spetsiaalselt minule. Ta valis alati pedagoogilist repertuaari suure hoolega ja kaua. Ma ei mäleta ühtki teost, mis ei oleks mulle sobinud või meeldinud. Ta võrdles tihti muusikat maiustustega. Kõige eredam näide on see, et muusika

on nagu mitmekihiline biskviitort. Vasakus käes on vahukoor banaanidega, keskmine liin on *crème brûlée*, paremas on lõiguke maasika toormoosi ja üleväl on kaunis meloodia, õhuline kui šokolaadipuru beseekoogikeste keskel. Minul pole veel tordi peal kirsikest, aga kui ma nii ja naa teen, siis ma saan selle sinna pandud.

Väga tihti me tunni algul lugesime noodist. Tavaliselt olid need ansambli-palad ning midagi äratuntavat. Noodist lugemine oli n-ö maiustuseks. Kui miski jäi õppimata või poolikuks, siis nimetas ta mind "rediseks" või "lapuh'iks" ning äärmisel juhul joonistas "luige" päevikusse kommentaaridega: "Pea mõtleb ainult hobustest. Kaotas täiesti kontsentreerumisvõime."

Heliredelid olid alati kohustuslikud, pluss töö tunni jooksul kahe-kolme teosega. Lehitsedes muusikakooli aegadest jäänud päevikuid, ma üllatun, kui paljude teostega me jõudsime tunni jooksul tegeleda ja palju muud arendavat teha. Enne eksamit olid kõik palad ammu selged, perfektselt peas ja mitmes kohas publiku ette toodud. Tulemuseks oli 99 protsenti kindel tunne ja mäng laval. Ma mäletan, et käisime ka teistele õpetajatele klassis mängimas ja üksteisele ette mängimas. Plaanis olid alati kontserdid, festivalid, meistrkursused, kontserdireisid ning poolaasta tähtsaim sündmus - Nathalie Maasini klaveriõpilaste kontsert. See oli tõeline pidupäev, mis oli täis nii muusikalisi kui ka materiaalseid üllatusi.

Kontsert võis koosneda koguni neljast poolest, kus esineti soologa, ansambelis, tulid mängima endised õpilased ja

toimusid üllatusetteasted. Üllatuste osas õpilased ja/või nende sugulased näitasid oma teisi talente peale klaverimängu. Mina sain ükskord laulda ja minu ise õppinud vend tuli kitarril mängima. Pärast kontserti me sõime alati kringlit ja kõik saalis olevad lapsed said pisikesed kingitused. Siis saime ka tagasisidet poole aasta jooksul tehtud töö ja oma esinemise kohta. Ma imetlesin alati õpetaja suhtlemis- oskust. Õpetaja Maasini juures seisis alati pikk vanemate järjekord lilled, kingituste ja tänusõnadega. Ta vestles kõigiga nii kaua kui vaja ja teadis kõiki perekonnaliikmeid nimepidi. See hetk, kui ta astus saali uksest sisse, lõi ruum ja selles olevad inimesed kohe särada. Tegelikult toimus nii iga kord, kui ta kusagile tuli.

See, milline ta oli ja kuidas ta rääkis ja käitus, on mulle suurimaks eeskujuks nii minu töös kui ka elus. Suuresti tänu temale ma olen selline nagu ma olen ning säilitan ja kannan edasi tema töö meetodeid ning traditsioone. Mul oli suur au õppida sellise pedagoogi juures nagu Nathalie Maasin.

Viktor-Kristjan Lanberg,

EMTA üliõpilane
Nathalie Maasini õpilane
aastatel 2002-2008

Olen tänulik jumalale, et ta andis mulle võimaluse õppida Nathalie Maasini juures. Just tänu oma õpetajale avastas ma endas muusiku ning majesteetliku ja sügava muusikamaailma, mis meid ümbritseb. Nathalie oli hea sõber, isiksuse kasvataja ja elujuht, kes näitas õiget teed ja suunda kõikidele oma

õpilastele. Minu jaoks on Nathalie naiseliku ideaali kehastus. Oma elu jooksul jõudis ta kasvatada mitu põlvkonda häid muusikuid, kelle südamesse jääb temast igavene mälestus ja armastus.

Vladimira Ljutova,

õpetaja Nõmme muusikakoolis
Nathalie Maasini õpilane
aastatel 1987-1996

Nathalie Maasin oli minu jaoks väga lähedane ja oluline inimene. 1987. aastal sain ma sisse Nõmme muusikakooli tema klaveriklassi ja sellest hetkest peale algas meie sõprus, mis ei lõppenud kooli lõpetamisega, vaid kestis 23 aastat. Olen ülimalt tänulik, et õpetaja avas mulle fantastilise muusikamaailma ja tänu armastusele muusika ja tema vastu, valisin ma ka oma eluteeks muusika.

Õpetaja oli väga aktiivne ja temperamentne inimene. Meie koolieliu oli alati täis sündmusi. Kogu aeg toimusid kontserdid, konkursid ja reisid. Tänu tema pedagoogilisele andekusele ma ei kaotanud mängurõõmu, vaatamata sellele, et töö oli alati väga intensiivne. Rääkides õpetaja pedagoogilisest meetodist, tahaksin öelda, et ta ei õpetanud, kuidas on vaja mängida seda või teist teost, vaid õpetas muusikat tunnetama. Ta tõi alati paralleele loodusega, mis õpetaja jaoks oli elujõu ja inspiratsiooni allikaks. Tal oli omapärane suhtlemisstiil, millele oli omane eriline huumorimeel. See pärast tema kriitika ei olnud solvav. Me kõik tundsimme õpetaja armastust ja püüdsime anda endast parimat.

Õpetajal oli kindel õppesüsteem, mille aluseks oli kindlasti tehnika arendamine. Mäletan, et õpetaja andis igaks suveks meile mitu etüüdi ja aasta jooksul mängisime neid ka palju. Väga oluliseks pidas ta heliredelite mängimist, sõltumata sellest, kas õpilane oli I või VII klassis. Igas tunnis me kõik mängisime heliredeleid. Väga tähtis osa õppesüsteemist oli ka noodist lugemine. Olen õpetajale tänulik, et sellest sai minu suur armastus. Kindlasti see tunne tuli sellest, et noodist lugemine oli nagu kingitus pärast tundi. See tekitas suurt huvi, sest oli alati üllatav. Mõnikord mängisime õpetajaga midagi Schuberti valssidest, teinekord mängisin mina palas parema käe meloodiat, aga õpetaja mängis vasaku käe partiid. Niisugune musitseerimine laiendas silmaringi ja kasvatas muusikalist maitset. Õpetaja tegi sellest raskest protsessist huviäratava tegevuse. Ka ansamblimäng oli tähtis osa õppesüsteemist. Meie klassikontserdid koosnesid alati kahest osast, kus esimeses osas me esinesime solistidena ja teises pooles kõik mängisid ansambelites. Näiteks käisime 1995. aastal õpetajaga Peterburis S. Ljajhovitškaja nimelisel konkursil ja üks žürii liige oli Peterburi helilooja Arnold Nevolovitš. Ühel kontserdil ta esines oma tütreaga ansambelis ja nad mängisid esiettekandena tsükli neljale käele "Võluv kuningriik". Õpetajale meeldis see muusika väga ja hoolimata sellest, et need noodid ei olnud veel trükitud, sai ta need endale. Kui tulime konkursilt tagasi, andis õpetaja igapäevale pala sellest tsüklist ja juba mõne kuu pärast esinesime Valga klaveriduode festivalil.

See on üks näide sellest, kuidas ta püüdis anda meile kõige paremat, huvitavamat ja värsket. Selliseid mälestusi ja emotsioone on mu hinges väga palju. Ma olen ülimalt tänulik saatusele, et kohtusin õpetaja Maasiniga ja tänu sellele sai minust selline inimene, nagu ma praegu olen. Olen kindel, et inimeste ring, kes tundsid õpetajaga suheldes suurt rõõmu, on väga suur, sest ta oskas kujundada enda ümber erilist atmosfääri. Igapäevale lähenes ta erinevalt, aga me kõik tundsimme positiivsust ja hoolitsust. 23 aastat oli minu elus inimene, kes alati toetas mind, kellega ma võisin mitte ainult muusikast rääkida, vaid ka elu küsimusi arutada, küsida nõu ja kuulates targemaks saada. Nüüd kui ta on lahkunud, tunnen temast suurt puudust. Raske on aru saada, et mul mitte kunagi ei tule enam võimalust teda kallistada või lihtsalt rääkida. Aga praegu seda mälestust kirjutades, mõistsin enda jaoks väga olulist: nii kaua kui räägin ja mõtlen õpetajast, on ta minuga, ta on minu mälestuses, hinges ja südames ja nii jääb igavesti!

KUIDAS HOIDA ÕPILASE HUVI KLAVERIÕPINGUTE VASTU PÄRAST IV KLASSI?

Inga Arro

Vanalinna HK Muusikakooli ja Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli õpetaja

Klaverimäng on iga lapse jaoks tõsine katsumus, olgu tegemist kas väga heade või keskpäraste võimetega õpilasega. Mida andekam on õpilane, seda rohkem temalt oodatakse ja sageli on töö sedavõrd tulemusele orienteeritud, et ei jäägi aega märgata last kui indiviidi. Kui aga kaob kontakt õpilase ja õpetaja vahel, on väga raske leida keerulistest olukordadest väljapääsu. Kõige raskem on nendega, kellel pole tegelikku huvi klaverimängu vastu kunagi olnudki, kes on harjunud tegema seda, mida nõuavad neilt vanemad või õpetaja ja kes on orienteeritud ainult kiitusele. Nad ei pruugi vanemates klassides enam edukad olla ja ebaõnnestumine viib neid segadusse. Kaugeneetakse töörütmist ja lõpuks leitakse mõni teine ala, kus on rohkem võimalusi ja motivatsiooni olla edukas. Algõpetuse ülesanne on kujundada tööharjumust ja püsivust. Alati ei peagi kõik kohe kergelt tulema. Mida vaevarikam on tee, seda magusam on edu. Õpilastes peab olema unistusi ja usku endasse isegi siis, kui keegi seda ei toeta. Kui õpetaja ja vanemad suudavad klaverimängu kujundada õpilase silmis millekski enamaks kui lihtsalt üheks osaks üldises arengus, on edasimineku üpris tõenäoline. Peale IV klassi, kui

saabub murdeiga ja muutub maailmapilt, võib lapsevanemate ja pedagoogide liigne suunamine ja sundimine kustutada lapses selle sädeme, mis algul oli. Kui algõpetuse periood on kulgenud edukalt ja õpilane on saanud aru, mis on mänguoskus ja kuulamis-oskus, kui tehnika ja käehoid on välja kujunenud, võiks ju anda rohkem vabadust ja mitte sekkuda nii väga enam harjutamise protsessi. Kui laps näeb ise ennast olevat vastutaja rollis, oskab ta rohkem endalt nõuda ja ennast harjutama motiveerida. Huvi hoidmiseks on head igasugused konkursid ja üritused, mida koos õpilasega ette võtta. Siis tunneb õpilane, et temaga tahetakse tegeleda. Tuleb luua kontakte ja tutvustada ringkonda, kus on palju sama ala harrastajaid. Õpilase arusaamasid mõjutab väga palju seltskond, kellega ta lävib. Kahju on kuulda, kui öeldakse, et pole sellist õpilast, kellega konkursile või festivalile minna. See näitab, et ollakse huvitatud ainult tulemusest. Tegelikult toimub Eestis päris palju üritusi, millest ka keskpärasemate võimetega õpilased osa võtta saavad. Väga vajalik oleks kuulata elavaid ettekandeid. Pilt kontserdisaalis on lapse jaoks palju tähendusrikkam, kui lihtsalt mõne heliülesvõtte kuulamine. Õpetada õpilastele kontsertidel muusikat kuulama on terves õppeprotsessis väga oluline nagu ka arutlemine ja kuuldu analüüsimine. Niimoodi

õpitakse oma eriala ja õiges tempos liikudes ei tohiks õpilast hiljem miski sellelt teelt kõrvale juhtida. Oluline on leida liikumises tasakaal. Emotsionaalne laps huvitub paljustki teda ümbritsevast. Tuleks juhtida teda läbi helide väljendama oma tundeid, et tal tekkiks tugev side muusika ja emotsioonide vahel. Kui ollakse harjunud ennast niimoodi väljendama, tahetakse seda ikka ja jälle teha. Mäletan, et minu enda huvi klaverimängu vastu just peale IV klassi tekkima hakkaski. Olin saanud väga hea algõpetuse ja kasvatanud esimesed aastad endas rohkem püsivust kui nautinud mängurõõmu. Korraga muutus harjutamine põnevaks, palad olid raskemad ja kaasahaaravamad ning ülesanded suuremad. Suur tähtsus oli kodusel õhkkonnal, mis oli väga muusikakeskne, ent jättis võimaluse endal otsustada ja kaasa rääkida.

Lembi Paldre

Nõmme Muusikakooli õpetaja

Muusikakooli IV klassis õppides langevad kokku mitmed tegurid. Pikka aega on muusikat õpitud ja paljud asjad pole enam uudiseks, eesootav aeg tundub lõputult pikk, teosed on keerulisemad ja vajavad rohkem süvenemist ning teismeea iseolemise soov mängib samuti oma rolli. Ent asju, mis aitaks sellises vanuses õpilastes huvi klaverimängu vastu säilitada, on mitmeid.

Esimene oluline asi on suhe oma õpetajaga, mis on üsna haruldane - üks täiskasvanud inimene on iga nädal kaks korda 45 minutit tervenisti noore päralt.

Ta ei tegele muude asjadega, ei jookse tööle ega poodi ega kantselda samal ajal väiksemaid ödesid-vendi. Kui ta on selline inimene, kes aeg-ajalt kasutab osa tunnist õpilase ära kuulamisele, tema muredele kaasaelamisele, kui ta oskab õpilase olekust tähele panna, missugune päev tal seljataga on olnud, siis on ta õpilasele ankrus selles arutult kiire maailmas. Keegi, kes lihtsalt on olemas ja kes ei arvusta, vaid hoolib. Peaaegu isiklik psühholoog. Kui suhe on selline, siis tahab õpilane tagasi tulla. Ta vajab sellist sidet, sest aina rohkem on katkisi suhteid ja kodusid, kus vanematel pole laste jaoks aega. Sel juhul on vähemalt üks koht, kus teda oodatakse ja tähele pannakse. Teine sama oluline asi on õpetaja vaimustus oma ainest. Õpetajad, kes kooliajast meelde on jäänud, on mingil moel olnud oma aine fanaatikud. Kui armastus muusika, oma pilli ja selle võimaluste vastu on nii suur, et voolab üle ääre, nakatab see õpilast ning ta rõõmustab (koos õpetajaga muidugi) iga uue asja üle, mida tal väljendada õnnestub. See on just see aeg, mil saab tegeleda kõikvõimalike kõlanüanssidega ja otsida erinevaid viise uute kõlamaailmade loomiseks. Paljudele selline katsetamine meeldib. Mida selgem on kujundi seos lapse enda arusaamisega maailmast, seda paremini selle väljendamine õnnestub, niisiis on olulisel kohal seoste tekitamine. Järgmise tegurina meenub seltskond, kuid kahjuks pole see tekitatav tegur. See kas on või mitte. Aga kui ta on, saab sellest põhjus, miks ikka ja jälle muusika juurde tagasi tulla. Seetõttu on tohutult olulised kõik gruppitunnid,

lauluansamblid, koorid, orkestrid, igasugused reisid. Vaesed klaverimängijad on suurest seltskonnast sageli kõrvale jäetud, kuid seda enam on oluline kaal ansamblitundidel. Õpetajal on lausa kohustuslik teha need tunnid rõõmsaks, vabaks ja nauditavaks, et lapsed saaksid pilli taga koos olemist lustiga võtta. Kui midagi saab juba lustiga võtta, pole see enam sunduslik ja tüütu, seega oleks raske sellest loobuda. Pean tunnistama, et minagi käisin muusikakoolis IV-V klassis vaid lauluansambli pärast. Kui seda poleks olnud, ei hoidnuks mind seal miski. Lisaks ansamblile meeldib paljudele saateklassi tund. Eks see ole omamoodi meelitamine – kui aastakese veel vastu pead, ootab sind ees põnev aine, kus saad proovida teise pilli või lauljaga koos musitseerimist, õppida laulude saatmist akordimärkidega, improvi-seerimist, loomingut ehk teisisõnu neid asju, mida elus hiljem kõige rohkem tarvis võib minna. Igal koolil on muidugi omad võimalused ja tugevad küljed, aga midagi nimetatud valikust on võimalik õpilastele kindlasti pakkuda.

Huvi hoidmisel on väga oluline repertuaari valik, eriti just sellises vanuses laste puhul. Kui õnnestub kohustusliku repertuaari seast leida õpilasele iseäranis hästi sobiv ja meelepärane teos – lüürikule laulev ja kärsitule kiire pala, siis on see tavaliselt esimene teos, mis selgeks saab ja mängumõnu alal hoiab. Eks tarkus nõudlikkuse ja kiituse parajal doseerimisel on samuti väga oluline. Keegi ei taha tagasi minna sinna, kus teda pidevalt maha tehakse, aga enamasti

ollakse hea meelega nõus tegema seda, mille eest kiita saab. Tohutult oluline on leida väikegi põhjus kiitmiseks, et laps võiks tunnist lahkuda hea tujuga ja sama rõõmsalt jälle tagasi tulla. Ühte asja teen ma kohe alguses vanematega vesteldes. Räägin koolist, kohustustest, rõõmudest ja sellestki, et kõigil esineb õppimise teel raskusi. Just siis on kodu toetus äärmiselt oluline. Tuleks lapse käest uurida, kuidas läheb, lasta endale ette mängida, julgustada, kiita, pilli taha suunata. Enamik neist, keda on nii hoitud, on vanematele hiljem väga tänulikud ja õnnelikud, et alustatud õpingud lõpuni viisid. Üks lõpuleviidud töö on aga tänapäeva paljude võimalustega maailmas ja hobide poolelijätmistele taustal ütlema suur saavutus!

Esitasin essee pealkirjas antud küsimuse tunnis viibinud seitsmenda klassi õpilasele, keda ainult õpetaja innukus ja ema sund on läbi viimase kahe aasta vedanud. Et kas on midagi, mida tema õpetajana teisiti teeks või mida õpetaja oleks saanud teha, et teda sellel raskel ajal aidata. Kuuldud vastus on üsna kaootiline, aga vähemalt aus vastus otsesest allikast: “Kui tekivad raskused, siis võiks õpetaja öelda, et proovi jätkata ja aasta pärast vaata, kas sa mõtled ikka veel samamoodi. Alati on ju mõtet proovida, sest äkki pärast avastad, et sulle muusika ikkagi meeldib. Õpetaja võiks tuua tõeseid näiteid ja öelda, et tee see klass veel nii hästi läbi kui vähegi saad, et järgmisel aastal oleks kergem, sest enamikul tekib huvi alles õpingute lõpus.” Tooksin siinkohal veel ühe näite. Minu sugulane otsustas edasiõppimise kasuks

kaks nädalat peale muusikakooli lõpetamist, enne seda oli ta täiesti veendunud, et talle aitab. Aga kõigest kaks nädalat ilma muusikata tegi talle selgeks, et ta tegelikult ise tahab muusikaga tegelda. “Ma ei kujuta oma elu ilma muusikakoolita ette. Liiga palju oleks vaba aega. Tegelikult on hea käia nädalast nädalasse tunnis ja teada, et sul on kogu aeg midagi teha, siis ei igavle sa niisama ega vedele arvutis. Sellise õpetaja juurde, kes on lastega sõber, tahetakse alati tundi minna. Ideaalne õpetaja on sõber, kes on nõudlik ning oskab vajadusel ka kurjasti öelda ja vahel veidi kiita. Mõni tahab kurja, mõni leebet õpetajat, igaihele samasugune ei sobi.” Lõpetuseks veel üks mõte, mis on nopitud IX klassi koolipoisi esseest: “Muusikakoolis on hea seltskond, neil on teised huvid kui kooli omadel, enamik on väga intelligentsed ja laia silmaringiga.” Tõsi ta on! Et muusikakoolist saab kaasa uue keele, selle kuulamise ja selles rääkimise oskuse, saavad aru ka õpilased. Sellest, et kaasa saab ka kohusetundlikkuse ja iseseisva töö võime, saavad esialgu aru vaid õpetajad ja vanemad. Kuidas siis hoida huvi üleval pärast IV klassi? Igale lapsele individuaalselt lähenedes, tema olemust väärtustades, teda armastades, tema vajaduste ja vastuvõtuvõimega arvestades, teda targalt suunates ja julgustades. Vahel vanematelt tuge paludes, vahel lapse enda intelligentsuse poole pöördudes. Ikka ja jälle uuesti julgustades, üks samm korraga - üks pala, üks kontsert, üks eksam. Aeg-ajalt tagasi vaadata, mõistmaks, kui palju on juba saavutatud.

Reet Schumann

Saku Muusikakooli õpetaja

Kui laps astub muusikakooli, on tal tavaliselt huvi õppida muusikat. Kui huvi pole, saab ta sellest õige pea ise aru, parimal juhul saavad sellest aru ka lapsevanemad ja õpingute katkestamine toimub juba esimestel kuudel. Esimestel aastatel käivad lapsed muusikakoolis üsna hea meelega. Vahel tekib küll küsimus, kas tegemist on ikka siira huviga muusika vastu või pigem vajadusega ennast paremast küljest näidata. Mõnikord on ka vanemate huvi sedavõrd suur, et kuidagimoodi neljanda klassi lõpuni välja veetakse. Kui õpilased saavad suuremaks, kipub aga huvi kaduma ning see probleem pole võõras ühelegi õpetajale. Kuidas hoida huvi? Hoida saab seda, mis on olemas. Mida pole, seda ei saa ka hoida. Neljanda klassi lõpuks peaks selge olema, kas lapsel on huvi muusika õppimise vastu või mitte. Huvi puudumisel ei peaks ükski õpetaja nahast välja pugema. Las laps läheb ja teeb asju, mis teda köidavad. Loomulikult saab õpetaja huvi äratada ja kahjuks ka oskamatu käitumisega seda tappa. Püsiv sügavam huvi millegi vastu sõltub siiski isiksuse kaasasündinud omadustest. Me võime külvata seemne, aga kuidas see idaneb ja taimeks sirgub, oleneb eelkõige pinnasest, kuhu seeme külvati. Kui on selge, et õpilase huvid on mujal, ei tohiks muusikahuvi talle vägisi peale suruda. Südant ei saa sundida. Kuid küsimus oli “kuidas hoida?”, mitte “kas hoida?”. Et mitte tunnistada teemast möödarääkimist eelmises lõigus, vastan: juba tekkinud

ja realselt olemasoleva huvi hoidmiseks peab õpetaja tegema kõik, mis tema võimuses, kuulates oma südame häält. Sageli näivad meile asjad teisiti kui nad tegelikult on. Kui õpilane harjutab varasemast tunduvalt vähem või ei harjuta üldse, ei pea olema tingimata tegemist huvi kaotamisega. Esimene asi, mida hea õpetaja teeb, on see, et ta räägib lapsega. Just nimelt räägib, mitte ei riidle ega loe moraali. Kui täiskasvanul õnnestub võita teismelise usaldus, on võimalik tasapisi jõuda probleemide põhjusteni. Teismeliste kõige tavalised mured on väsimus ja ülekoormatus. Üks meie tuntumaid psühholooge Toivo Niiberg väidab, et murdeiga ja teismelise iga ei ole täpsed sünonüümid, sest inimese elus on mitu murdeiga. Teismelise eas on see aga rängim, sest korraga toimub inimese elus kolm suurt muutust:

1. akseleratsioon ehk ülearu kiire kasvamine
2. puberteet ehk sooline küpsemine
3. sotsialiseerumine ehk täiskasvanuks saamine

Kõik see kokku võib tekitada inimese hinges palju segadust ning mõjuda väga koormavalt. Ja nüüd ütlevad sajad paadunud pedagoogid mulle, et meil kõigil on ju olnud teismelise iga. Kes meid nunnutas? Harjutama pidi kõigele vaatamata. See on õige, ent küsiks inimest: miks me ikkagi ei võiks arvestada selle aspektiga? Teeme ju seda oma püha eesmärgi nimel - hoida lapse muusikahuvi. Tahame ju aru saada, miks laps enam ei harjuta. Kui veel

küünilisemaks muutuda, siis ise me ju tahame koormust ning seda, et meil oleks klassis vanemaid õpilasi. Teisest küljest - kui laps tajub, et teda mõistetakse, on tehtud sammuke olukorra paranemise suunas. Pealegi on veel üks argument, miks võib-olla lapsi pisut nunnutama peaks. Tänapäeva kool ei ole see, mis “meie ajal”. Kui VII -VIII klassi õpilane tahab olla konkurentsivõimeline, õppida väga hästi ja osaleda olümpiaadidel, on tema igapäevane koormus koolis seitse-kaheksa tundi. Mis sellest, et seal hulgas on samuti mõningad valikained, sest ilma nendeta üldjuhul läbi ei aja. Kui arvestada koduste tööde hulka, tuginebki eesti koolisüsteem põhiliselt iseõppimisel ning koolis olnud aeg kulub teadmiste kontrollile. Õppekavade ülepaisutatuse tõttu ei tee õpetajad sageli rohkem, kui vuristavad uue teema ette. Loomulikult on ülihäid õpetajaid, kes suudavad sellises keerulises olukorras oma ainet tõhusalt ja huvitavalt edasi anda, kuid selliseid õpetajaid ei jätku sugugi kõigile. See on aga pikaajalise eesti hariduspoliitika tulemus. Kui tsiteerida klassikut (täpsemalt Lauri Leesit), siis Eesti riik peaks lahendama kaks probleemi: õppekavad ja õpetajate palgad. Sel juhul oleks koolidel rohkem võimalusi õpetajaid valida ja õpilaste koormused inimlikumad. Praegu on nii, et hoolas õpilane kasutab kogu vaba aja kodustele koolitöödele, sealhulgas pühapäevast. Niisugust koormust ei lubata ühelegi täiskasvanule, rääkimata loomadest. Muidugi on neidki, kes ei taha väga häid hindeid, lootes vedamisele või teiste pealt maha kirjutamisele.

Läheb veel palju aastaid, enne kui Euroopa Liidu tähtsad tegelased avastavad, et meil on õpilaste koormus- tega midagi korrast ära. Seejärel läheb veel palju aastaid, kuni midagi parane- ma hakkab. Seniks peame kuidagi hakkama saama ja mingil viisil olukor- rast välja vingerdama.

Milleks kogu eelnev jutt? Aga selleks, et tegelikult ei me tea, kuidas huvi kadumisega lood täpselt on. Võib-olla lapsel polegi huvi kadunud, meile ainult tundub nii. Ehk pole tal lihtsalt aega või jaksu. Kui selline olukord kaua kestab, võib kindel olla, et tema huvi kaob päriselt. Eriti siis, kui me ise väga jäiga hoiaku võtame ja ei proovigi õpilast aidata. Mida sellises olukorras teha? Aega me juurde teha ei saa. Ilmselt võib mingit abi olla lapsega rääkimi- sest, tundes huvi tema tegemiste ja kohustuste vastu, arutades tema päevaplaani. Mõnikord on võimalik koos leida vajalik aeg harjutamiseks. Ilmselt peab ka ise olema valmis kompromissideks, vahel lihtsalt tuleb arvestada õpilase eriti pingelise õppeperioodiga, kus näiteks nädala igal päeval on mitu kontrolltööd. Last ei saa ju lõhki kiskuda. Kui laps tunnetab, et teda mõistetakse, leiab ta endas rohkem jõudu ja tahet õpetaja nõudmiste täitmiseks.

Kindlasti on meie hulgas neid inimesi, kelle arvates hirmus püüd õpilasi mõista ongi viinud selleni, et õpilased enam ei kuulet, ei harjuta. Kord on käest ära, noorus hukas, lapsed laisad. Las jääda igauhele oma arvamus, kõik ei peagi ühtemoodi mõtlema. Mida aga teha siis, kui lapsel on aega küllalt, ta hulgub ringi, lööb aega surnuks, ei

huvitu millestki? Kas õpetaja peab tõesti õpilast hamburgeriputka juurest otsima minema ja kättpidi klaveritundi vedama? Loomulikult ei pea. Aga võib proovida sedagi. Mine tea, ehk liigutab õpilast see, et keegi temast hoolib. Enamasti on sellistel puhkudel tegemist suuremate probleemidega, mida niisama lihtsalt ei lahenda. Õpetajal võib küll olla õilis soov teda “muusika kaudu aidata”, teoreetiliselt on see võimalik, praktiliselt siiski väga keeruline. Vajalik oleks koostöö lapsevanematega. Neil aga teadaolevalt laste jaoks eriti aega ei ole. Jõudsi- me jälle kurva tõdemuseni – probleemid on sügavalt meie ühiskonda juurdunud. Mida saab teha üks tähtsusetu klaveri- õpetaja?

Siinkohal tekib juba küsimus – kuidas hoida vanemate huvi? Kindlasti tahavad nad kuulda oma last esinemas. Eriti siis, kui laps on veel väike. Mida suuremaks saab laps, seda vähem vanemad nende kontserte külastavad. Miks? Võib-olla häbeneb laps oma võimalikku ebaõnnestumist või vanemad lihtsalt ei viitsi enam. Igal õpetajal on võimalik oma koolis korraldada väikseid hubaseid kontserte lapsevanematele, kuhu enamasti hea meelega tulla. Olen õnnelik, kui saan kaks korda aastas – jõuludeks ja emadepäevaks esinema kõik oma õpilased ja kuulama kõik lapsevane- mad. See natuke hoiab huvi. On veel üks idee või moto, mille järjekindel kultiveerimine kindlustab muusikakooli lõpetanute suurema protsendi. Kõik hästikasvatatud inimesed armastavad öelda: “Kui oled midagi alustanud, siis vii see lõpule”.

Mindki on nii kasvatatud. Üks mu tuttav on koguni nii hästi kasvatatud, et loeb eranditult iga alustatud raamatu lõpuni, isegi juhul, kui see pole just huvitavamate killast. Ent julgen selles pisut kahelda. Kui on vaja sõita Pärnusse ja satutakse kogemata Tartu maanteele, kas siis tuleks ikkagi Tartus ära käia – teed on ju alustatud? Ülimalt kiiduväärt on nende õpilaste sihikind- lus, kes vaatamata raskustele, kasvõi hambad ristas, käivad muusikakooli lõpuni. Loomulikult soosin minagi seda, kuigi tekib jälle küsimus – on see ikka huvi muusika vastu? Kuid ka järjekindlus ja eesmärgile jõudmine on head asjad. Arvan, et õpetaja ei tohiks muusikakooli lõpetamise ideed propa- geerides olla egoistlik. Esmajoonel tuleks mõelda, mis on kõige kasulikum lapsele. Elus tuleb teha valikuid, mis toovad paratamatult kaasa loobumisi. Minu tütar on üks nendest, kelle puhul teismeeas selgus, et tema tõelised armastusobjektid on matemaatika ja loodusteadused. Nendega tegelemine võtab päris palju aega. Siiski ei olnud ta nõus loobuma viiuliõpingutest ja lõpetas muusikakooli. Kuna see oli tema enda valik, aktsepteerisin seda ja kiitsin tema kindlameelsust. Südames pole ma päris veendunud, et see oli sada protsenti õige otsus. Tema tulevikule mõeldes – ehk olnuks kasulikum aega teisiti kasutada? Tegelikult tahan ju minagi, et lapsed, kes minu juures klaveriõpinguid alustavad, lõpetaksid muusikakooli. Mäletan aegu, kui meie kool oli veel väga väike ja seetõttu oli lõpetajate aktus terve kooliga koos. Nii mõnigi on seda aega nostalgiaga meenutanud.

Miks ma sellest praegu räägin? Selle- pärast, et lõpetajate austamise tsere- moonia oli sündmuseks, mis innustas nooremaid jõudma sama kaugele – jälle üks sammuke, mis viiks meid eesmär- gile lähemale.

Keskendusin põhiliselt käsitletava probleemi psühholoogilisele küljele. Praktilises töös on kindlasti väga palju nippe, mis elu muusikakoolis huvita- vaks teevad. Võib ju korraldada laagreid, õpetada improvisatsiooni, luua huvitavaid ansambleid... Oluline on repertuaari valik, et teosed meeldik- sid õpilasele. Aeg-ajalt tuleks minna kompromissile ja mõni lugu välja vahetada. Kindel on aga see, et üks- kõik, mida me ka ei teeks – õpetaja peab jääma inimeseks ning mõtlema sellele, mis on parim lapsele.

Vaike Väljamäe

Häädemeeste Muusikakooli õpetaja

Kuidas hoida õpilase huvi klaveri- õpingute vastu pärast IV klassi? See küsimus vaevab paljusid klaveri- õpetajaid. Kuid enne tekib küsimus: “Miks kaob huvi?” Olen oma praktikas tähele pannud, et mõni laps ei tulegi muusikakooli oma initsiatiivil ja tahtel, vaid kellegi teise soovitusel, olgu selleks vanemad, vanavanemad või sõbrad. Mõnikord areneb sellest hiljem oma soov, ent mitte alati. On samuti juhtumeid, kus laps on pandud muu- sikakooli sellepärast, et kodus on klaver olemas ja kunagi on keegi perekonnaliikmetest muusikaga tegelnud. Oli juhul, kus poiss tuli klaverit õppima ja peagi selgus, et ta ei taha enam sellega tegelda, kuigi kõik

eeldused olid olemas. Juhtisin lapsevanemate tähelepanu sellele, et nende poeg ei huvitu üldse klaverimängu õppimisest, kuid isa vastas poja poole vaadates: "Ta peab tahtma!" Nii venitasimegi poisi IV klassi lõpuni välja ja rohkem ta klaverimängu järele ei igatsenud. Enamik lapsi tuleb muusikat õppima vabatahtlikult ja rõõmsal meelel. Kuhu kaovad siis esialgne entusiasm ja hoog? Siin on jälle mitmeid põhjusi. Küsitlusel selgus, et mõned lapsed tulevadki muusikakooli mõttega, et IV klass lõpetada ja alles siis mõelda, kas õpinguid jätkata või mitte. Kui vanematepoolne toetus puudub, siis jäetaksegi õpingud kergekäeliselt pooleli, millest on hiljem muidugi kahju. Miks siis äkki huvi kaob? Põhjuseks tuuakse murdeea raskusi, püsimatust, keskendumisraskusi, repertuaariga mitte toime tulemist, huvi tekkimist vastassoo vastu ja sellest tulenevat ühist ajaveetmist, samuti muude huvide tekkimist ja ajapuudust. Põhjusi on veel, kuid mida teha, et huvi ei kaoks? Õpetaja peab peale õpetamise endale palju asju selgeks tegema ka teistes valdkondades, tundma huvi õpilase tegevuste ja toimetamiste vastu ning olema mõistev. Õpetajas peab olema midagi, mis õpilast köidaks. Kui õpetaja suudab hoida oma klassi ühtse meeskonnana, näitab välja, et iga õpilane on talle tähtis ja vajalik, siis muutub ta õpilase vajalikuks. Suhted ja nõuded võiksid olla pigem sõbralikud kui liiga ranged. Ka usaldus on väga tähtis. Nii saab õpetaja kohe sekkuda, kui tekivad esimesed raskused ja laiskus. Alati peab olema teada

põhjus, miks töö pole vajalikul määral tehtud. On hea, kui õpetaja suhtub lapsed nagu võrdsesse, mitte ei vaata talle ülevalt alla. Õpetaja õpetatagu õpilasele, kuidas õppida ja harjutada. Väga hea, kui õpetajaga koos tunnis õpitakse ja näidatakse kätte teeots, kust edasi minna. Lõputu tunnis harjutamine ei vii kuskile, sest aega napib ja iseseisvat mõtlemist ei teki. Tunnid muutuvad igavaks mõlemale poolele. Õpilane tuleb viia nii kaugele, et iseseisva töö tulemusena tahab ta järgmises tunnis demonstreerida, mida ta on ära õppinud ja sellest areneb välja järjepidevus. Tuleb õppida järjepidevat tööd tegema ja selle vajalikkust mõistma. Kui vastavad harjumused on saavutatud, ei ole harjutamine enam raske ega vastumeelne. Paljud õpilased aga ei sea endale harjutamisel konkreetseid eesmärgi. Palade niisama läbi mängimine ei vii edasi ja oleme taas lõhkise küna ees. Harjutama peab seni, kuni püstitatud ülesanne on täidetud. Ent üksinda ei saa õpetaja kõige sellega hakkama. Tal peavad olema lapsevanematega niisama head ja usalduslikud suhted kui õpilasega. Minu praktikas oli juhus, kus lapsevanem pöördus esimesena minu poole, pannes tähele, et tütar ei harjuta enam nii hoolikalt ja järjekindlalt kui varem. Kuna vanemad olid muretsenud lapsele klaveri ega nõustunud õpingute katkestamisega, siis leidsime ühise keele ja innustasime last õpingute jätkamisele. Minu missioon oli olla mõistev ja järeleandlik, lastes õpilasel töötada mõnda aega oma võimete piiril ja mitte nõuda temalt rohkem, kui ta sel momendil teha suutis. Võimaldasime

tal isegi eksami hiljem sooritada ja lasime tal areneda oma tempos. Varsti tegi ta selle aja tagasi ning nüüdseks on see neiu meie muusikakooli kiitusega lõpetanud ja esindanud kooli väljaspool elupaika, võttes osa esinemistest, festivalidest ja samuti Hiiu maal toimuvast konkursist. Tagantjärele vesteldes tuli ilmsiks, et muusikaõpingute katkestamise mõte tuli sõbrannalt, kes jättiski õpingud pooleli. Mõtted läksid mujale, taheti suhelda poistega ja tegeleda veel paljude hobidega. Nüüd on neiu tänulik oma vanemate ja õpetajale, kes tegid kõik selle heaks, et ta edasi õpiks. Mingil juhul ei tohi kergekäeliselt lasta õpinguid katkestada andekatel õpilastel, nagu eelnev näide tõestab. Õpetaja peab pidevalt meelde tuletama, et õppimise ja harjutamise aluseks on plaan, mida peab täitma, sest stiihiliselt harjutamine tähtaegade puhul ei toimi. Nii peab õpilane oma aega planeerima, et kava õigeks ajaks valmis saada. Huvi kaotamisele aitab kaasa seegi, et ei osata eristada olulist ebaolulisest. Väikeses vallas tahetakse, et ühed ja samad lapsed tegeleksid kõikega.

Suuremas linnas on laste valik nii suur, et igaüks saab valida endale meelepärase tegevuse. Olen selgitanud õpilastele, et nad kaitseksid oma seisukohti ja tegeleksid süvitsi ühe valitud hobiga. Selles osas on vaja lastevanemate toetust oma laste valikute kaitsmisel. Vabatahtlikult oma paladega tööd tehes õpilane karastub ning saab edaspidiseski elus kõikega hakkama. Tema kohusetunne areneb ega anna talle võimalust raskuste tekkimisel käega lüüa. Raskuste ületamisel ongi abiks õpetaja, kes peab õpilase jaoks alati olemas olema. Õpetaja peab olema magnet, mis tõmbab ligi, ta peab leidma võtme õpilase hinge, et tekiks usaldus. Ei tohi olla üksluisust, mis teeb tunni igavaks ja ebahuvitavaks. Igast tunnist minnes olgu õpilane rõõmus, et ta õppis midagi juurde ja sai teada, mida enne ei teadnud. Eesmärgistatud töö viib esinemiseni, festivalideni ja isegi konkurssideni, mis teeb töö väga huvitavaks ja põnevaks. Niisugune töö pakub rahuldust mõlemale poolele ning järgmine kohtumine on siis alati rõõmus ja oodatud.

KONKURSIKROONIKA

CHOPINI KONKURSS NARVAS

Tänavusel Chopini juubeliaastal toimus juba kaheksas rahvusvaheline Chopini-nimeline konkurss Narvas erilise pidulikkusega. Taas oli konkursil hulgaliselt osalejamaid, lisaks Eestile Venemaa, Portugal (Madeira), Ukraina, Läti, Usbekistan, Poola, Taani, Hiina, Soome ja Valgevene. Eesti õpilastest võtsid konkursilt osa Anne-Marie Kottise (Jõhvi Muusikakool), Eva Lotta Lepp (Tartu Muusikakool), Uljana Safiullina (Sillamäe Muusikakool), Brigitta-Selestine Petropavlova (Ahtme Muusika kool), Andrei Sinkevits (Heino Elleri nimeline Tartu Muusikakool), Darina Tšudakova (Sillamäe Muusikakool), Julia Uljanenok ja Anita Vossotskaja (Narva Muusikakool), Johan-Erik Kõlar (VHK Muusikakool), Algis Pauljukaitis (Heino Elleri nimeline Tartu Muusikakool), Maria Mikulits ja Daniil Saltun (Narva Muusikakool), Grete Jädal (Heino Elleri nimeline Tartu Muusikakool), Holger Marjamaa ja Elle-Riin Volmer (Tallinna Muusikakeskkool) ja Leo Dubovski (Narva Muusikakool). Konkursi žüriisse kuulusid Lucia Drasutene (Leedu Muusika- ja Teatriakadeemia), Nina Serjogina (Sankt-Peterburgi Konservatoorium), Peep Lassmann (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia), Anna Wesolowska-Firlej (Lodži Muusikaakadeemia) ja Arnis Zandmanis (Läti Muusikaakadeemia).

Teise vooresid Eesti esindajatest **Anne-Marie Kottise** (Jõhvi Muusikakool, õp Larissa Šilova), **Brigitta-Selestine Petropavlova** (Ahtme Muusikakool, õp Alevtina Kill), **Andrei Sinkevits** (Heino Elleri nimeline Tartu Muusikakool, õp Kadri Leivategija), **Darina Tšudakova** (Sillamäe Muusikakool, õp Svetlana Rosseva), **Algis Pauljukaitis** (Tartu Muusikakool, õp Kadri Leivategija) ja **Holger Marjamaa** (Tallinna Muusikakeskkool, õp Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa).

Edukaim Eesti osaleja oli **Holger Marjamaa** Tallinna Muusikakeskkoolist, kes sai III koha, **Andrei Sinkevits** Tartu Heino Elleri nimelisest Muusikakoolist sai diplomi. EMTA rektori Peep Lassmanni sõnul on Narva konkurss võrreldes teiste samalaadsete rahvusvaheliste üritustega kõrgel tasemel ning kava on nõudlik. Tulemuste osas mainis Peep Lassmann, et iga žürii annab sel ajahetkel oma hinnangud ning noorte muusikute areng jätkub. Seekord konkursi *Grand prix*'d ja vanema vanuserühma esimest preemiat välja ei antud, sest väga võimekate mängijate hulgas ei olnud seda kõige säravamat. Arutlustest järgmise konkursi osas oli juttu sellest, et võib-olla lisada edaspidi Chopinile rohkem valikuid teiste heliloojate osas, kuna lastele on enamasti Chopini

muusikast koosnev kava väga keerukas. On ka lootust, et konkursi põhiline toimumiskoht, Narva Muusikakooli saal võiks tulevikus saada endale uue Steinway kontsertklaveri.

Tulemused

Noorem vanuserühm (kuni 13-aastased)

I koht **Maria Tihhomirova** (Venemaa),

Vladislav Fedorov (Venemaa)

II koht **Inojathon Abdullaeva**

(Usbekistan)

Nikita Murovštšik (Venemaa)

Diplomid: Irina Bedojeva (Venemaa),

Mark Fjodorov (Venemaa), **Andrei**

Sinkevits (Eesti, Heino Elleri nimeline

Tartu Muusikakool, õp Kadri

Leivategija)

Keskmine vanuserühm

(13–15-aastased)

I koht **Artur Andrzej Haftman**

(Poola)

II koht **Rafael Antonio Pliousnin**

Kyrychenko (Portugal)

III koht **Aleksandra Hortensja Dabek**

(Poola)

Diplomid: Nodira Dadamuhamedova

(Usbekistan), Kanetsugu Takahashi

(Venemaa), Liang Sijin (Hiina)

Vanem vanuserühm (16–18-aastased)

II koht **Julia Jermalajeva** (Valgevene)

III koht **Holger Marjamaa** (Eesti,

Tallinna Muusikakeskkool, õp

Aleksandra Juozapenaite - Eesmaa)

Diplomid: Johanna Veronika Sochacka

(Poola), Maria Korobova (Venemaa)

Eripreemia parima Chopini nokturni

esituse eest – **Leo Dubovski** (Narva

Muusikakool, õp Tatjana Gontšarova).

MUUSIKAKESKKOOLI PIANISTID OLID JURLALAS EDUKAD

17.–23. maini toimus Lätis, Jurlalas järjekordne rahvusvaheline pianistide konkurss. Eesti õpilastest olid seal edukad B-vanuserühmas mänginud **Rasmus Andreas Raide**, kes pälvis II preemia ning **Karl Johann Lattikas** ja **Auli Lonks**, kes jagasid III preemiat. C-grupis pääses II voores **Sten Heinoja**.

Kokku osales Jurlalas üheksa TMKK õpilast: **Hanna Pria Hulkko** (õp Reet Ruubel) **Anna-Madleen Poll** (õp Maigi Pakri) **Auli Lonks**, **Karl Johann Lattikas** (õp Martti Raide) **Rasmus Andreas Raide** (õp Ell Saviauk ja Martti Raide), **Priidik Purga** (õp Kersti Sumera), **Georg Mirek King**, **Sten Heinoja** (õp Marju Roots) ja **Elle-Riin Volmer** (õp Marju Roots ja Ivari Ilja).

KOLME KOOLI KONKURSS

Eelmise aastal 27.–28. novembrini toimus Tallinna Muusikakeskkoolis järjekordne klaveri eriala koolidevaheline konkurss. Esmakordselt oli tegu rahvusvahelise sündmusega. Lisaks traditsioonilistele osalejatele liitusid ka osavõtjad VHK Muusikakoolist, Lätist ja Leedust. Esindatud olid järgmised koolid: **Georg Otsa** nimeline Tallinna Muusikakool, **Heino Elleri** nimeline Tartu Muusikakool, **Vanalinna Hariduskolleeegiumi** Muusikakool, **Riia Daržinsi** nimeline Muusikakool, **Vilniuse Čiurlionise** nimeline Kunstide Kool ja Tallinna Muusika-

keskkool. Kokku osales konkursil 43 mängijat.

Konkursi žürii: esimees - professor Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa (Eesti Muusika-ja Teatriakadeemia), liikmed - Siim Poll (Georg Otsa nimeline Tallinna Muusikakool), Andres Mutso (Heino Elleri nimeline Tartu Muusikakool) ja Eike Sild-Neeme (Tallinna Muusikakeskkool).

Tulemused

IX klass, I kursus

I preemia - Domantas Karalius (Čiurlionise nimeline Kunstide Kool, õp Gabriele Kondrotaite)

Joosep Teppo (TMKK, õp Marja Jürisson)

II preemia - Lina Balčiunaite (Čiurlionise nimelise Kunstide Kool, õp Gabriele Kondrotaite)

Johan-Eerik Kõlar (VHK MK, õp Karin Suss, Ivori Ilja)

Anna-Madleen Poll (TMKK, õp Maigi Pakri)

Diplom: Ralf Kink (TMKK, õp Katrin Kuldjärv), Julius Maaten (TMKK, õp Mati Mikalai), Joonas Mattias Sarapuu (VHK MK, õp Karin Suss, Maigi Pakri), Kadri Toomoja (TMKK, õp Anu Nahkur, Toivo Nahkur)

Diplom teose hea esituse eest: Auli Lonks (TMKK, õp Martti Raide), Madli Marje Sink (TMKK, õp Maigi Pakri), Anna Smirnova (TMKK, õp Martti Raide), Jorma Veiderpass (Elleri-kool, õp Ebe Müntel)

X klass, II kursus

I preemia - Paulius Pancekauskas (Čiurlionise nim Kunstide Kool, õp Diana Berulyte)

II preemia - Kristina Annamukhamedova (Čiurlionise nimeline Kunstide Kool, õp Diana Berulyte)

Diplom teose hea esitamise eest:

Priidik Purga (TMKK, õp Kersti Sumera), Sten Heinoja (TMKK, õp Marju Roots), Ragnar Kriiska (Elleri-kool, õp Pille Taniloo)

XI klass, III kursus

I preemia - Joonatan Jürgenson (Elleri-kool, õp Kadri Leivategija)

Lea Saame (TMKK, õp Ira Floss)

II preemia - Sigrid Vardja (Otsa-kool, õp Lembit Orgse, Ila Remmel)

Elle-Riin Volmer (TMKK, õp Marju Roots, Ivori Ilja)

Diplom: Julia Labunets (Otsa-kool, õp Ila Remmel), Tarja-Stina Rausma (TMKK, õp Marju Roots), Karina

Ülper (Elleri-kool, õp Pille Taniloo)

Diplom teose hea esitamise eest: Grete Jädal (Elleri-kool, õp Tanel Joamets), Tiina Tomingas (Elleri-kool, õp Tanel Joamets)

XII klass, IV kursus

I preemia - Asija Ahmetžanova

(Darzinsi nimeline Muusikakool, õp Lelde Paula)

Kristjan Veermäe (TMKK, õp Ada Kuuseoks)

II preemia - Talvi Hunt (Otsa-kool, õp Ülle Sisa, Ila Remmel)

Leila Röömel (Elleri-kool, õp Tanel Joamets)

Marta-Jaana Staškevič (Otsa-kool, õp Ralf Taal)

III preemia - Marianne Laumets (Otsa-kool, õp Inga Arro, Lembit Orgse)

UUED RAAMATUD

MEISTRI HAARE

Meenutusi Bruno Lukist

Koostaja Maia Lilje

Meenutusi Bruno Lukist tema 100. sünniaastapäevaks Erna Saarelt, Eri Klasilt, Leelo Kõlarilt, Evi Rossilt, Arbo Valdmalt, Toivo Nahkurilt, Kalle Randalult, Lauri Väinmaalt, Lembit Orgselt, Martti Raidelt jpt.

Eesti Klaveriõpetajate Ühing 2009

Toivo Nahkur

MUUSIKA LÄBI VAIMU II Renessansist Bachini

Toimetaja Priit Kuusk

Raamat kõneleb klahvpillimuusika ajaloost kui ajaloolisest tervikust.

Toivo Nahkur 2010

UUED HELIPLAADID

Eesti klaverimuusika

BRUNO LUKK (klaver)

Rudolf Tobias Sonatiin c-moll, Klaveripalad lastele

Mart Saar Kolm pala klaverile op 19, "Laul männile", Eesti süit nr 2

Heino Eller "Kellad"

Adolf Vedro Runo nr 1, Runo nr 2

Eduard Oja "Vaikivad meeleolud"

Eduard Tubin Ballaad Mart Saare teemale

Arvo Pärt Sonatiin nr 1 op1

Eesti Klaveriõpetajate Ühing 2009

Mihkel Poll

20th Century Piano

Maurice Ravel "Gaspard de la Nuit"

Dmitri Šostakovitš Klaverisonaat nr 1

Aleksandr Mossolov Kaks nokturni

György Ligeti Etüüd nr 5 "Arc-en-ciel", nr 13

"L'Escalier du diable", nr 15 "White on white"

Helena Tulve "Three Songs for Piano"

Ondine 2010

DVD KEYBOARD JUGGLERESS

Irina Zahharenkova (klavessiin, fortepiano, klaver)

Johann Pachelbel Süit E-duur, Aaria ja 6 variatsiooni teemal Hexachordum Apollinis

Joseph Haydn Sonaat nr 1 G-duur Hob XVI:8 (fortepiano)

Wolfgang Amadeus Mozart Variatsioonid "Lison dormait" KV 264

Joseph Haydn Sonaat nr 1 G-duur Hob XVI:8 (klaver)

Wolfgang Amadeus Mozart Sonaat nr 13 B-duur KV 333

Ludwig van Beethoven Sonaat G-duur op 14 nr 2

Estonian Record Productions 2010

TOIVO NAHKUR

Klaveriõhtu Estonia kontserdisaalis

24.11 1976

Ludwig van Beethoven Sonaat f-moll op 57 "Apassionata"

Robert Schumann Fantaasia C-duur op 17

Toivo Nahkur 2010

Deus ExClavier

Hando Nahkur (klaver)

Johann Sebastian Bach/Ferruccio Busoni Chaconne

Erkki-Sven Tüür Sonata in 3 movements

Franz Schubert Impromptu Ges-duur op 90 nr 3

Robert Schumann "Sümfoonilised etüüdid" op 13

Estonian Record Productions 2010

Johann Sebastian Bach

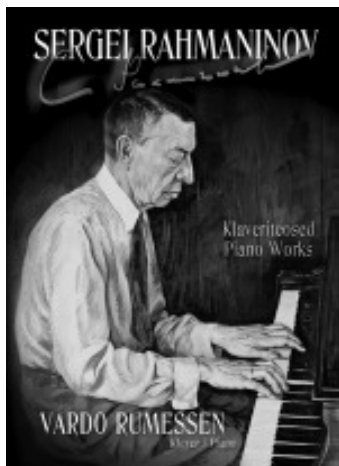
"DAS WOHLTEMPERIERTE KLAVER" I

Vardo Rumessen (klaver)

Estonian Record Productions,

Estonian Classics 2010

Sergei Rahmaninov
Etüüd-pildid ja teisi klaveriteoseid
Vardo Rumessen (klaver)
Estonian Record Productions, Estonian Classics 2010

Mängib Heljo Sepp
CD 1
 Johannes Brahms Variatsioonid ja fuuga
 Händeli teemale
 Mart Saar Eesti süit nr 3
 Heino Eller Muusikaline hetk (1915),
 “Kodumaine viis”, Neli prelüüdi II vihik
 (1920)
 Artur Kapp Kontsertrapsoodia klaverile ja
 orkestrile (1944)

CD2
 Heino Eller “Õhtulaul”, “Meditatsioon”,
 Sonaat nr 2 cis-moll, Kolmteist klaveripala
 eesti motiividel, Prelüüd e-moll, Sonaat nr 3
 es-moll, Klaverimuusika rahvatoonis
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Eesti Rahvusringhääling 2010